Jul. Schade, Cand. Theol. Efterretninger Om Abraham Lehn den Yngre, og hans Slægt – Hist. Tidsskrift 1841

Forerindring.

Det er sædvanligt, at den historiske Kritik anvendes paa Gienstande af større Omfang og Betydning, end Privatmænds Levnet, der ikke have taget activ Deel i den politiske Verdens Bevægelser, og hverken i Statstienesten eller i Literaturhistorien vundet ualmindeligt Navn. Dog kan det skee, at ogsaa en saadan Mands Liv og Levnet frembyder Omstændigheder, som enten i sig selv, eller ved Forbindelse med andre Begivenheder, kunne blive overleverede til Efterkommeres Erindring i et falsk eller uklart Lys; og enhver Bestræbelse og Forskning, hvorved det lykkes at sætte saadanne Omstændigheder i den sande, historiske Belysning, vil have sin Fortieneste, om denne Kreds endog ikke skulde naae udenfor Personalhistorien. Det er overhovedet en Egenskab, som er fælles for Tilveiebringelse af Historisk Sandhed, for enhver Afsløring af den ufortjent hævdede Fordom, eller den forplantede Vildfarelse, at den har en tilfredsstillende Løn i sig selv; og naar vi blive staaende ved det Tilfælde, som her frembyder sig, da vil Enhver rigtigt dømmende Læser let komme til Overbeviisning om, at det, at opklare og modbevise urigtige Beretninger og falske Forudsætninger, der i meer end to Menneskealdere have været antagen for paalidelig Sandhed, hvor det, saaledes som her, gielder en breav og hæderlig Mands Levnet og Personlighed: er et Foretagende, der ikke mangler sin Fortieneste; saameget mindre, naar derved tillige gives Anledning til nærmere at oplyse andre biographiske Data, vedkommende denne Mand og hans Slægt.

Det er bekiendt nok, at siden den upaalidelige C. P. Rothes mangelfulde Levnetsbeskrivelse af Tordenskiold førstegang udkom (1750) – har

90

man antaget det for historisk Factum, at Admiralen, da han i September 1720 forlod Danmark, for at giøre en Udenlandsreise, havde en ung Mand i Følge med sig, der var ”eneste Søn af Tordenskiolds Vert, den rige Abraham Lehn”: og at Tabet af en umaadelig Pengesum, som den unge Lehn led i Hamborg, ved at komme i Kast med Spilleren Staël og dennes Selskab, blev en umiddelbar Aarsag til den Duel, hvori Staël dræbte, eller snarere myrdede Tordenskiold. Denne af Rothe, efter løse og tildeels reent ugrundede Rygter, 30 Aar efter Tordenskiolds Død optagne, halvsande, eller med Tilsætninger udsmykkede Fortælling, er fra hans Bog gaaet over i ethvert sildigere Skrift, hvori Tordenskiold og hans beklagelige Dødsanledning eller Dødsmaade ere blevne fortalte. Man har endog bragt Begivenheden, med dens opdigtede og tildigtede Omstændigheder, paa Skuepladsen, hvor den Paagieldende er bleven fremstillet i det ufordelagtigste Lys, og som det aldeles Modsatte af hvad hans Levnet viser, at han i Virkeligheden har været.

Uden Hensyn til, at ogsaa et Punkt i Tordenskiolds Levnet er blevet oplyst, vil man ei kunne andet end interessere sig for de biographiske Efterretninger, der nedenfor meddeles om i den alle Skrifter over hiin navnkundige Søkriger forekommende Lehn; hvori hans Egenskaber og ædle Charakteer fremstilles i deres rigtige Lys, og hvori de sikkre historiske og de sandsynlige Omstændigheder ved hans og hans Faders Forhold til Tordenskiold adskilles fra de af Rygtet og Sagnet opdigtede. Overhoveder er det heller ikke uinteressant i dette Eksempel at erfare, hvorledes et Sagn i en saa ny Tid, som i den første Halvdeel og Midten af det 18de Aarhundrede, kan danne, udvikle sig, og tage Plads i Historien. Noget besynderlig maa den Omstændighed forekomme, at da Lehn ikke blot levede da Rothes Bog udkom, men endnu 7 Aar derefter, han dog ikke kunde faae i Sinde offentlig at modsige

det Falske i de fortalte Omstændigheder, og oplyse Sagens factiske Sammenhæng. Det forklarer sig uden Tvivl deels af mandens Charakteer, da han overhovedet synes at have været mere Elsker af ubemærket Stilhed, end af noget Slags Opsigt; deels i den for ham høist ubehagelige Erindring om den virkelige Hændelse, som ogsaa vor Forf. antager at være overgaaet Lehn i Hamborg, og om Forbindelsen, hvori den tilfældigviis kom til Tordenskiolds paafølgende Skiebne.
Det var nogle, af Hr. Secretair A. C. Boye i A. 1839, med hensyn til en Bearbeidelse af Tordenskiolds Levnet, i det Rosenørn-Lehnske Familie-Archiv foretagne Undersøgelser, der have givet Hr. Cand. Schade den første Anledning til at samle de her meddelte biographiske Efterretninger. Disse udkom, udgivne af Hr. Boye, 1839 i Trykken, men kun som Manuscript; (hvor et her udeladt Tillæg indeholder en noget omstændeligere Fortegnelse over Manuskripterne i det Berritzgaardske Bibliothek.)

Her fremkommer disse Efterretninger paa ny giennemseete af Forfatteren, og med ikke faa Rettelse, Tillæg og Forandringer. Det kan endnu bemærkes at nogle Resultater af den rigtigere Oplysning om Forholdet imellem Abr. Lehn og Tordenskiold synes at være meddelte Hr. Cand. H. Bohr, Forfatter af en 1839 udkommen Levnetsbeskrivelse af Tordenskiold; da han der S. 164 og 165 beretter Tordenskiolds og Lehns Forhold, og begges Ophold i Hamborg, paa een fra den hos Rothe og Andre forekommende Fortælling, noget forskiellige Maade.
Den 26de Mai 1840

C. Molbech

Den tidligste Person af den Lehnske Familie. Om hvem sikkre Efterretninger kunne tilveiebringes, er Johan Lehn. Han skal tilligemed en Nicolai Edinger, under Trediveaarskrigen være udvandret fra Tydskland og draget til Danmark, hvor de begge nedsatte sig som Viinhandlere i Kjøbenhavn. Naar dette er skeet, kunne vi ikke bestemt angive; men Johan Lehn var allerede Borger og Viinhandler i Kiøbenhavn i Febr. 1640, da han kiøbte et Gravsted i St. Petri Kirke til sin Svigerfader Rolant v. Dickelen, som maa være kommen hertil fra Holland. Nicolai Edinger blev siden tillige Raadmand, Forstander og derpaa "Aeltester" ved St. Petri Kirke. Den 2den Juni 1533 havde han i Amsterdam giftet sig med Sara v. Dickelen, og havde med hende 10 Børn hvoraf de 6 (3 Sønner og 3 Døtre) døde tidligt; af de øvrige 2 Sønner og 2 Døttre er kun den næstældste Søn, Abraham Lehn den ældre, født den 20 August 1643 i Kiøbenhavn, os nøiere bekiendt. Han lagde sig først efter Studeringer, men afbrudt heri ved Krigsaarene 1658 – 60, hengav sig til sin Faders Bestilling, Vinhandelen; og efterat han, for at lære denne, i flere Aar havde opholdt sig i Holland og Tydskland, og derpaa giort flere Handelsreiser, vendte han 1672 for bestandig tilbage til Kiøbenhavn, hvor han i Begyndelsen deeltog i Faderens Handel, indtil han

92
Nedsatte sig selv som Viinhandler og Kiøbmand. Han blev siden tillige Directeur ved det ostindiske Compagnie, Forstander og derpaa "Aeltester" ved St. Petri Kirke, og en af Stadens to og tredive Mænd. Den 19 febr. 1673 havde han ægtet Karen Hesselberg (fød 28 Mai 1647), der døde den 28 Nov. f. A., efterat han havde født ham en Datter, som blev kaldet Karen *) efter Moderen. I sit andet Ægteskab med Cathrine Elisabeth Kreyer blev han Fader til tre Sønner, af hvilke den ældste, Abraham

Lehn den yngre, til hvis Erindring disse Blade ere samlede, fødtes d. 10de Mai 1701, Lorentz Lehn d. 2 Sept.1703, og den yngste Johan Lehn, den 4 Decbr. 1705.
Tidlig mistede Børnene begge deres Forældre, idet Faderen allerede døde den 2den September 1709, og Moderen den 1ste Februar 1710, begge i Kiøbenhavn. Efter Forældrenes Død bleve disses store Eiendommen tagne under Bestyrelse af et dertil udnævnt Formynderskab. De mangfoldige Kiøbsmandsvarer, især Vine, bleve efterhaanden bortsolgte ved flere Auctioner; og af de rede Penge, som indkom herfor, bleve omtrent 200,000 Rdlr. Cour. Indsatte i den kongelige Kasse mod udstedte Obligationer, og med Løftet om Tilbagebetaling ved Krigens Tilendebringelse. Da derimod de mange Gaarde, Skibe og andre Eiendomme ikke uden Tab kunde afsættes paa en for slige Salg saa ugunstig Tid, da Danmark nylig havde begyndt Krig med Sverrig; saa blev de fremdeles bestyrede af Formynderne, indtil Sønnerne bleve myndige. Forældrenes efterladte Eiendomme vare saa betydelige, at enhver af de tre Sønner bed det endelige Skifte, der sluttedes den

---

*) Karen Lehn blev gift med Chr. Schupp, Kiøbmand og Directeur ved det ostindiske, guineiske og vestindiske Compagnie, og disses Datter ægtede Hofapotheker Gottfried Becker.

93
6te Decbr. 1715, fik en Capital af 136,000 Rdlr. Courant, deels i rede Penge, deels i faste Eiendomme, og denne Sum blev, ved Lorentz Lehns i samme Aar indtrufne Død, for de tvende Efterlevende forøget til 211,000 Rdlr. *)
Da Moderen i sin "sidste Villie" havde bestemt, at alle Brødrene skulde opdrages tilsammen, for at ikke – som hun med moderlig Omhu føier til – den broderlige Kiærlighed mellem dem skulde tabes, naar de adskiltes i en saa und Alder, og Tabet af deres Forældre endnu blive dem smerteligere; saa bleve de alle opdragne i deres Svogers, den omtalte Kiøbmand Schupp´s Huus. Herfra blev Abr. Lehn, den 22de Dec. 1717, altsaa endnu ikke sytten Aar gammel, dimitteret til Universitetet i Kiøbenhavn af Mag. Philosophiæ, Peter Benzon Mylius, med et saa udmærket Testimonium af denne, at, om vi endog ville antage, at endeel af de Lovtaler, hvormed han ved denne Lejlighed ledsages, maa tilskrives deels Tidsalderens noget lovtalende Natur, deels Lærernes naturlige Bestræbelse efter, paa det bedste at anbefale sin Discipel, saa

---

*) Af herhen hørende Papirer ere følgende endnu bevarede: a) Skifte-Forretnings-Protocollen efter sal. Hr. Abraham Lehn og Caht. Elisab. Kreyer. 408 pag, in folio, meget ziirlig indbunden i sort Læder med forgyldt Snit. Den indeholder, foruden en nøiagtig Fortegnelse og Taxation over de efterladte Capitaler, faste Eiendomme, Varer osv., adskillige herhen hørende Documenter, blandt hvilke vi blot ville nævne Moderens "sidste Villie," nedskreven Dagen førend hun døde, og siden confirmeret af Frederik d. 4de, hvori hun, med inderlig Omhu og sand Bekymring for sine forældreløse Børns fremtidige Skiebne, fremsætter sine Ønsker for deres tilkommende Stilling og opdragelse. B) Skifte-forretnings-Protocollen efter Lorentz Lehn, sluttet, ligesom den foregaaende d. 6 Decbr. 1715. c) Formyndernes Regnskab for Abr. Lehns Eiendomme fra Skiftets Slutning indtil Mai 1719, da han blev myndig. D) Abr. Lehns Bemærkninger herved m.m. samt hans, saavelsom hans Curators, Abr. Kløcker´s endelige Qvittering herfor.

94
synes vi dog ikke desto mindre at være fuldkommen berettigede til den Slutning, at vor Lehn i alle Henseender har hørt til de meget Begavedes Antal, ligesom vi heller ikke kunne miskiende de tydelige Spor, som det Hele bærer af Lærerens store Interesse og Kiærlighed for sin Discipel. Vi ville i Oversættelse meddele Slutningen af dette Vidnesbyrd, hvori Mag. Mylius, efter nogle almindelige Bemærkninger om Videnskabernes Betydning for Mennesket, omtaler Lehns Personlighed paa følgende Maade:

" – Dog, jeg attraaer intet, uden hvad i selv – Universitetets Professorer – ønske: en Tilvæxt af Eder lærde Republik, til hvilken jeg, for at bringe et kiært Offer, sender denne Candidat, der begavet med de fortinlige Anlæg ønsker at indskrives blandt de academiske Borgeres Antal. Jeg overgiver til Eder en Yngling, Abraham Lehn, der, født af hæderlige Forældre, drives frem af en umættelig Begierlighed efter Videnskabernes Studium. Hans Fader, Abraham Lehn, var en agtværdig Mand af prøvet Redelighed og den driftigste Kiøbmand, der udstrakte sin Handel lige til Indien, og hans Moder Catharine Elisabeth Kreyer, var en Prydelse for sit Kiøn. Han er født 1701, den 10de Mai, hvilken Maaned, paa Grund af den gienoplivende Natur, med Rette kaldes den skiønneste i Aaret, ligesom om Naturens Herre, stedse viis og retfærdig, havde villet, at denne Yngling med de skiønneste Anlæg skulde fødes paa Aarets skiønneste Tid. Men, o grusomme Skiebne! Saa vist som det er bedre at opdrages vel, end at fødes vel, hvo beklager da ikke denne Ynglings Skiebne, der otte Aar gammel mistede sin Forælde, og derved tillige en omhyggelig Opdragelses Velgierning, hvilken vi dog tilstaae for en Deel er erstattet ved Formynderes og Slægtninges Omhu og Bestræbelser, der, ledede af den ømmeste Kierlighed til Myndlingen, ikke lode noget Middel uanvendt, hvorved han kunde ledes i de fromme Forældres Fodspor. Hvad der havde været Guddommens Hensigt med vor Lehn opnaaedes let. Han viste fra den tidligste Barndom en saadan Fromhed, Godhed og Lærvillighed, at han har fundet Faa, der vare ham lige, Ingen der overgik

95
ham deri. Han er from uden Forstillelse, han udøver Dyden uden Mangler, og foretrækker Kundskaber, som det høieste Gode for alle Skatte af Guld og Sølv, vel vidende, at den uvidende Rigmand af Cynikeren kaldes et Faar med gylden Uld. Under fromme og ydmyge Bønner til Gud, saaofte han blev sig den stedse voxende Tilbøielighed til Videnskaberne bevidst, besluttede han fast hos sig selv ar ville leve og døe for Videnskaberne. Thi, omendskiøndt hans Formyndere ansaae det for hellig Pligt at vænne ham, baad som Dreng og Yngling, til Handelen, *) saa vilde han dog aldrig skille fra de Muser, der synes ligesom at være viede til ham, og så ofte jeg paamindede ham om, at Musernes Tienste fordrede Arbeide, og at Handelen skaffede dens Dyrkere baade mere Frihed og flere Penge, indvendte han med Alvor: "jo større Arbeid, jo større Glæde." For at i ikke skulle troe, at jeg af Yndest for den kiære Disciple træder Sandheden for nær, saa bevidner jeg høit og helligt, at vor Lehn er den, som han synes at være: en Yndling, der ved Fromhed og Sæders Reenhed, ved Lydighed mod Formyndere og Lærere, ved Venlighed mod alle, og ved den lykkeligste Evne saavel til at opfatte som til at bevare det Lærte, og endelig ved den saa ofte roste Tilbøielighed for Videnskaberne, drager alle Kiærlighed til sig, saa at jeg næsten ikke veed at nævne nogen god Gave, som Forsynet ikke har skienket ham. Jeg vil ikke anføre mere til hans Roes; det er nok, naar jeg siger, at vor Lehn i de to

Aar, jeg har underviist ham, har opnaaet Alt, hvad der fordres af en brav Discipel. Modtager derfor denne Yngling, der er rig paa Dyder og Kundskaber.

---

*) Disse Yttringer havde Hensyn til Følgende i Moderens "sidste Villie" fremsatte Ønsker: at disse mine kiere Sønner tilligemed deres lærer og Pige maa komme i Huset hos en from og redelige Borger, hvor de, foruden at vænnes til Gudsfrygt og Borgerlige Sæder, kunne have Leilighed til at see noget af Handel og Vandel og drage Fordeel deraf, da det saavel ved deres salig Faders, som der er min Villie, at de skulle oplæres til Handelen; med mindre der hos en alle anden skulde vise sig overordentlige Anlæg, hvoraf man kunde slutte, at Gud havde giort ham fremfor mange skikket til Studeringer; thi da maa man ikke modsætte sig Guds Villie."

96

og som I vistnok ville finde rigere herpaa, naar han, under Eders Veiledning har giennemvandret den begyndte Bane til Fædrenelandets Vel."

Kjøbenhavn, den 22de Decbr. 1717.

Peter Benson Mulius *),
Mag. Philosophiæ.

Den 30te Decbr. F. A. tog Abr. Lehn første Examen eller den saa kaldte Examen artium, og blev derefter indskrevet som academisk Borger **).

*) Uagtet dette vel skrevne Testimonium vistnok i sig selv bærer det bedste Vidnesbyrd om sin Sandhed, kan dog maaskee Lærerens fremtidige Liv og Stilling i Staten bidrage til at give det end mere Vægt. Magister P. B. Mylius blev siden Cancelliesecretair, i Aaret 1724 Assessor i Hofretten og kort derpaa i Høiesteret, og tilsidst i Aaret 1733 Landsdommer i Siælland og Justitsraad. Han har ogsaa udgivet flere Skrifter, blandt andet: "Cort Adelers Liv og Levnet" (f. Worm´s Lex over lærde Mænd og Nyerups Litcr. Lex.) Da den her omtalte Abr. Lehns Søn, Poul Abraham Lehn, i Aaret 1752 blev dimitteret af Mag. Baccalaureus Jac. Graah, finde vi igien vor Lehn omtalt paa en lige saa hæderlig Maade i det Sønnen givne Testimonium; hvoraf vi ogsaa ville anføre nogle Ord; "Poul Abr. Lehn er fød den 9de Octbr. 1732 af agtværdige og ved deres Sæders Reenhed udmærkede Forældre. Faderen Abr. Lehn, Herre til Berritzgaard m.m. og Moderen, Sophie Amalie Edinger, havde med den største Omhyggelighed sørget for hans Opdragelse, og bestandig lagt Vind paa at indgyde ham Lyst til Videnskaberne. Thi Faderen, der selv er lærd, forstandig, from, retsindig og gavmild, har fra den tidligste Ungdom anbefalet ham Videnskabernes Studium som det bedste Slags Arbeide, og uafladelig stillet ham denne, som enhver anden god Egenskab for Øie. Og Sønnen, der ikke vanslægtede fra de bedste Forældre, ansaae det for en Samvittighedssag at stræbe efter Besiddelsen af Faderens Lærdom og andre Dyder, for ogsaa ved sit eget Eksempel at kunne vise, til hvor stor Prydelse Videnskaberne kunne være, selv for den Adelige " – Det er denne Jac. Graah, der i Aaret 1751 udgav "Poetisk Tids-Fordriv osv. i 2 Tomer. Blandt de forskiellige latinske og danske Digte, denne Bog indeholder, findes flere til Personer af den Lehnske Familie.

") Ifølge en meddeelt nøiagtig Udskrift af den ved det philosophiske

97

Efterat det i Lehns Mindreaarighed nedsatte Formynderskab var ophævet i Mai 1719, og han var erklæret myndig under Curator, tiltraadte han i Julii Maaned 1720 den Reise, der ved en saa ulykkelig Anledning har knyttet hans Navn i Historien til Tordenskiolds.

Det synes imidlertid høist rimeligt, at den Forbindelse mellem begges Reiser og Tordenskiolds ulykkelige Endeligt, som først er fremstillet af C. P. Rothe *), og siden den Tid er bleven almindelig troet, ikke i Virkeligheden har fundet Sted.

Man ledes nemlig fra flere Sider til at antage, at der slet ingen Forbindelse har været imellem deres Reiser; endsige en saadan, som Rothe antager, nemlig at Lehn var overdraget til Tordenskiolds Opsigt og Beskyttelse, og at denne paa Grund heraf indvikledes i den Duel, der blev Aarsag til Hans Død. Reisen fra Kiøbenhavn til Hamborg skeete nemlig ikke samtidig Lehn reiste fra Kiøbenhavn den 24de Julius 1720, og drog over Odense, Flensborg, Hamborg, hvorhen han ankom mod Slutningen af August, til Hannover, hvor vi allerede finde ham i Begyndelsen af October; imedens Tordenskiold først den 7de September reiste fra Kiøbenhavn over Augustenborg til Hamborg, hvortil han ankom i Slutningen af September, og forblev til den 9de November. Endskiøndt allerede denne Tidsforskiellighed med Hensyn til Reisens Begyndelse ikke lader formode nogen Forbindelse imellem dem, saa lod det sig dog tænke, at deres Adskillelse kunde være foranlediget ved tilfældig indtrufne Omstændigheder, der f. Ex. havde

---

Facultets daværende Decanus førte Matrikel: A. 1717 d. 30 Dec. Post examen styli atque artium inter cives Regiæ Univers. Hafn. Cooptatus est Abrahamus Lehnius, ex proivata informatione.

*) I hans Skrift: Den danske Sø-Helt, Vice-Admiral Peter Tordenskiolds Levnet og Bedrifter ved C. P. Rothe. 2den Udgave. Viborg 1772.

forhindret Tordenskiolds Afreise fra Kiøbenhavn, og at man derfor havde til Hensigt, paa Reisen igien at knytte den afbrudte Forbindelse; ja at dette maaske allerede kunde være skeet i den Tid, da vi ikke længere med Vished kunne bestemme Lehns Opholdssted, nemlig i Slutningen af October og Begyndelsen af November 1710. Men heller ikke dette finde vi den mindste Grund til at antage. Thi saavel Maalet for den øvrige Deel af Reisen, som de enkelte Gienstande, der paa denne tiltrak sig begges Opmærksomhed, have vistnok været saa forskiellige, at her overhovedet ikke synes at kunne være Tale om nogen forenet Reiseplan. Tordenskiolds Hensigt var det nemlig at reise fra Hannover over Berlin og Dresden (paa hvilket Sted han vilde besøge sin tidligere Velgiører, Grev Løvendahl), til England. Herhen var han indbudet af den engelske Gesandt, Lord Carteret, der kort iforveien havde være i Kiøbenhavn, og herhen maatte Tordenskiolds store Kiærlighed til Søen og Søvidenskaben drage hm med al Kraft; ligesom ogsaa alle til Søvæsenet henhørende Mærkværdigheder matte være det, der fornemmelig tildrog sig hans Opmærksomhed og blev Gienstand for hans Beskuelse. Ja Rothe beretter endog udtrykkelig, at det egentlig var Lord Carterets Indbydelse til England, - hvilket Land vi saaledes i enhver Henseende kunne betragtes som det rette Maal for hans Reise, - der først vakte Lysten hos Tordenskiold til at reise udenlands; ligesom ogsaa, at hans Reise i Tydskland, i det mindste paa den Tid, nærmest var foranlediget derved, at han vilde give Grev Carteret Tid til at komme tilbage til sit Hiem. Lehns Reise gik derimod i en ganske anden Retning, ohg ligesaa forskiellige vare de

enkelte Gienstande, der paa denne tiltrak sig hans Opmærksomhed. Han reiste nemlig fra Hannover, over Dresden, Wien, Strassburg til Paris, hvorfra han over Holland vendte

99

Tilbage til Danmark, og, næst efter med egne Øine at beskue Landenes og Folkenes Mærkværdigheder, gik hans Reises Hensigt – hvad vi see af de paa denne førte Regnskaber, som vi siden nøiere skulle omtale, - fornemmelig ud paa at indsamle Bøger, Malerier og andre Konstsager, hvoraf han idelig indkiøbte og hiemsendte en betydelig Mængde.

Endnu mindre kan der være Tale om nogen saadan Forbindelse, som Rothe antager: at Tordenskiold skulde være den, til hvis Veiledning og Beskyttelse den unge Lehn var overdraget paa Reisen; en Formodning, hvortil Rothe rimeligviis er foranlediget ved Tordenskiolds Forhold med Hensyn til den ulykkelige Catastrophe, der endte hans Liv. Thi foruden de i det Foregaaende anført Grunde: at Reisen fra Kiøbenhavn til Hannover ikke skeete samtidigen, og at begges Maal for den øvrige Deel af Reisen efter al Sandsynlighed var ligesaa forskjelligt: saa synes det desuden ligesaa lidet at stemme med Vice-Admiral Tordenskiolds Charakteer, som med hans Stand og Stilling i Staten, at han uden Nødvendighed skulde besværliggøre en Reise, som han uden Nødvendighed skulde besværliggjøre en Reise, som han foretog alene for sin Fornøielses Skyld, og hvorefter han længtes med saa megen Utaalmodighed, med et nok saa ringe Opsyn af dette Slags; hvilket desuden for Tordenskiold, paa Grund af den udmærkede Modtagelse, som han overalt kunde vente sig og virkelig ogsaa fandt, maatte blive enten i høi Grad besværligt, eller intetsigende. – Paa den anden Side var, som vi have bemærket, det i Lehns Mindreaarighed nedsatte Formynderskab allerede hævet for et Aar siden, og Lehn var følgelig i en saadan borgerlig Stilling, at her ikke kunde være Tale om nogen, hverken af Familie eller Formyndere overdraget Opsigt, i dette Ords almindelige Betydning; men i al Fald kun om en venskabelig Overeenskomst imellem Tordenskiold og Lehn selv. Men nu havde denne allerede en Ledsager paa sin Reise i

100

den forhen omtalte Mag. Mylius, der, efterat han havde dimitteret Lehn til Universitetet, endnu efter dennes egen Anmodning forblev i flere Aar hos ham, og saaledes ogsaa ledsagede ham paa hele Reisen. Hvis Omstændighederne derfor havde været saaledes, at man kunde tænke sig Lehn sat under Nogens Opsigt paa hans Udenlandsreise, kunde det i al Fald ikke have været andre, end Mylius, hvem dette vilde have været overdraget *)

Vi finde fremdeles ikke, at Tordenskiolds ulykkelige Endeligt har gjort nogen Forandring i Lehns Reise, og der gives i hans Regnskaber og øvrige Papirer ikke en eneste Yttring, der lader formode nogen som helst Forbindelse imellem hans Reise og Tordenskiolds, hvis Navn ikke engang nogensinde findes nævnet, hvilket ellers upaatvivlelig vilde være skeet. I Rothes eget værk findes desuden, - hvad der i denne Henseende ikke uvigtigt, - Fortællingen om Forbindelsen mellem deres Reiser, førend den ordrette Beretning om Tordenskiolds Død, der skyldes hans Kammertiener Kold, begynder; hvilken Beretning Rothe, bevæget ved de mange og forskjel-

*) Heller ikke dennes Forhold til Lehn, hverken hiemme eller pa Reisen, havde paa nogen Maade Charakteren af et Formynderskab eller noget Opsyn over Lehn, hvorom vi overbevises saavel af mange andre Grunde, som at et Sted i de omtalte Regnskaber, hvor vi finde følgende Udgiftspost under den 9de Januar (altsaa et halvt Aar inden Reisen tiltraadtes): "Et Ark stemplet Papir, hvorpaa Hr. Abr. Lehn har behaget at skrive denne Donation, som han for en rum Tid siden havde forsikkret mig (P. B. Mylius) om, saafremt jeg ikkun vilde blive med tilbørlig Omhu hos ham og hans affaires indtil videre." Arket kostede 20 Rd. – Ligesaa lidt afhængigt var Forholdet i enhver saadan Henseende til hans Curator, Abr. Klöcker. Vi eie endnu et Document af Lehn selv, hvori han, paa Grund af at han i flere Aar agter at reise udenlands, overdrager denne sin Curator Fuldmagt til indtil videre at besørge alle hans Forretninger: hæve Renter af Obligationer, Leie af Husene o. s. v. og tilstaaer ham derfor 800 Rd. aarlig.

101

lige Rygter, der vare i Omløb om denne Begivenhed og iblandt hvilke han ikke selv var istand til at udfinde det Sande, havde foranlediget Kold til at meddele. I Bemeldte Beretning finde vi nemlig ikke blot hiin Forbindelse aldeles uberørt; men Lehns og hans Reiseselskabs Tilværelse omtales ikke med et eneste Ord, hvilket vistnok ellers, paa Grund af den anskuelige og alle Biomstændigheder berørende Maade, hvorpaa Kold fortæller disse Begivenheder, næsten uundgaaelig havde maatte være Tilfældet.

Men, uden at antage nogen saadan Forbindelse mellem deres Reiser, kunne vi ikke desto mindre med Lethed forklare os, at Tordenskiold, der var en lidenskabelig Fiende af Svig og Lumskhed, kunde, ifølge sin heftige Charakteer, enten blot paa Landsmandskabets Vegne eller paa Grund af tidligere Bekiendtskab, blive bragt til paa en saadan Maade at føres ind i denne Sag. Vi finde nemlig ingen Grund til at betvivle det Factum selv, der, efter et Rygte eller sagn, som paa den Tid, da Rothe skrev, maa have været i Omløb, skal have givet den første Anledning til hiin ulykkelige Begivenhed. Vi finde det ikke urimeligt, at Lehn, for hvem alle Naturens og Konstens Gienstande havde stor Interesse, kan have ønsker at see en saadan Naturmærkværdighed, som en Slange med syv Hoveder *); og at han ved den Leilighed, paa en fra Staël´s

*) Vi maae nemlig ikke tænke os Foreviisningen heraf som et af de simple Bedragerier, der kun lokke den meget Lettrroende. Endnu 15 Aar derefter forevises denne Slagne i Hamborg, indtil i Aaret 1735 den berømte Naturforsker Linnée kom til denne Stad og opdagede Bedrageriet, i det han saae, at man havde overtrukket Væselstruber med Slangehud; en Opdagelse, der nødte ham til at forlade Hamborg for at undgaae den Mands Hævn, der herved havde mistet Værdien af sit Pant.

102

side ærlig eller uærlig Maade, kan have tabt en Sum Penge, som vi dog ikke antage for særdeles betydelig, og meget under den af Rothe angivne Størrelse. Fortællingen om denne Begivenhed, forvansket ved Rygtet og, især hvad Summens Størrelse angaaer, i høi Grad overdrevet, kan vel endnu have været en almindelig Gienstand for Samtalen i Hamborg paa den Tid, da Tordenskiold, som vi antage, omtrent en Maaned derefter kom til dette Sted; og den maa i høi Grad have vakt hans forbitrelse, især dersom et tidligere Bekiendtskab har fundet Sted imellem ham og Lehn, og denne

virkelig er bleven bedraget, hvilket sidste ikke er usandsynligt; thi den, der kan deeltage i Bedrageriet med at forevise en Slange, kan ogsaa være en Bedrager i Spil.
Ligesom vi saaledes, uden at antage nogen saa nær Forbindelse imellem de Reisende, som Rothe angiver, troe i Tordenskiolds hele Charakteer at finde tilstrækkelig Grund til at forudsætte, at der herved kan have rodfæstet sig hos ham et Had mod Bedrageren, som, naar det atter vaktes til Live i dennes Nærværelse, maatte føre til heftige Udbrud: saaledes synes ogsaa Tordenskiolds hele øvrige Forhold i Sagen ikkun at vidne om en fiernere Forbindelse med Abr. Lehn. Betragte vi nemlig nøiere Tordenskiolds hele Fremgangsmaade, som ikke var af det Slags, der fører til noget egentligt Maal, men kun vil straffe Sletheden uden at spørge, om den Forurettede derved gavnes: da ligner den ganske den tildeels Uvedkommendes Fremgangsmaade, der paa Retfærdighedens Vegne indigneres over en slet Handling, men ikke Formynderens. Vi finde nemlig ikke, at Tordenskiold har giort nogen som helst Foranstaltning for at hæve Bedrageriets Virkning, og redde Lehn ud af sin Forvikling; og det synes alene at være den ganske tilfældige Sammentræffen med Staël i et Selskab i Hannover, og den lige ssa tilfældige

103
Vending, Samtale her, tog, paa Grund af de fra Byen forjagede Spillere, der atter vakte Tordenskiolds Tanke paa denne Sag og hans Vrede derover, og som, i Forbindelse med de omtalte Egenskaber i Tordenskiolds Charakteer, foranledigede, at Sagen tog en saa uheldig Vending.
At Rothe, paa hvis Autoritet den tidligere Fremstilling af Sagen alene har været grundet *), fremstiller Sagen paa en anden Maade, kan, uagtet han udgav sin Bog ikke meget længe efter, at Begivenheden var passeret, aldeles ikke her være noget afgiørende Beviis; thi Rothe er i de faa Efterretninger, han meddeler om Lehns personlige Forhold, saa unøiagtig, at han aabenbar viser sig som den, der i denne Henseende var slet underrettet. Han kan derfor gierne, enten

---

*) De sildigere danske Skribenter, der fornemmelig have bidraget til at udbrede den almindelige Mening herom, nemlig Fr. Sneedorff, (i hans trykte Forelæsning over Fædrelandets Historie) E. Munthe og H. A. Kofod (i deres almindelig brugte historiske Lærebøger), have ganske fulgt Rothe. I Hofmann´s oprindeligen paa Fransk skrevne Udkast, til Tordenskiolds Levnet (Memoires du Vice-Admiral Tordenskiold. 1746) findes upaatvivlelig ikke den omtalte Forbindelse imellem hans og A. Lehns Reiser berørt. I den danske Oversættelse af dette Udkast, der er lagt til Grund for Fremstillingen af hans Liv i "Historiske Efterretninger om velfortiente danske Adelsmænd" osv.. ved Tycho de Hofmann, III. p. 191 – 210, findes den i det mindste ikke omtalt i Texten; og under Samtalen med Staël siger Tordenskiold ikkun: at en af hans Venner er bleven skrækkelig optrukket af disse Spidsbuber. I en, rigtignok af Forfatteren selv, sildigere tilføiet Anmærkning til Texten i den danske Oversættelse findes derimod den almindelige Fortælling giengivet med faa Ord, rimeligviis ogsaa optaget efter Rothe, hvis Bog første Gang udkom 1747 – 50, altsaa efter det forhen nævnte franske Udkast, men førend Hofmans Død (1754). I det svenske Værk: Tessin och Tesiniana (Stockholm 1819.) findes heller ikke omtalt, at det var nogen saadan Forbindelse mellem Tordenskiold og Lehn, som almindeligen antages, der foranledigede den ulykkelige Strid mellem Admiralen og Staël.

184
paa egen Haand, eller foranlediget ved feilagtige Rygter (hvoraf han selv siger, at der gaves mange og meget forskjellige), have knyttet en Forbindelse mellem begges Forhold og Skiebne, der vel kunde synes rimelig, men i Virkeligheden ikke fandt Sted. Naar Rothe nemlig (2den Udgave Pag. 261) begynder Fortællingen herom med de Ord: "Hans tilforn omtalte Huusvert, den rige Abr. Lehn, havde udbedet sig hos Tordenskiold, at hans eneste Søn maatte følge ham paa hans Udenlandsreise, og at Vice-Admiralen vilde tage ham som et ungt Menneske under sin Opsigt," o. s. v.: da indeholdes i disse faa Ord i det mindste tvende aabenbare Urigtigheder, der overhovedet svække Rothes Paalidelighed med Hensyn til disse personlige Forhold; thi Faderen var, som vi have seet, allerede død for 11 Aar siden, og vor Lehn var heller ikke hans eneste Søn. Naar Rothe derimod taler om et tidligere Bekiendtskab mellem Tordenskiold og Lehn, foranlediget ved den Gaard, Tordenskiold havde leiet til Beboelse, da indeholder dette Sagn i det mindste intet Usandsynligt; thi blandt de betydelige Eiendomme, som den ældre Abr. Lehn efterlod sine Sønner, vare ogsaa 10 – 12 Gaarde, som i Sønnernes Mindreaarighed bleve udleiede, og blandt disse vare flere paa Christianshavn. I en af disse Gaarde (No 55 i Strandgaden), som tilfaldt Johan Lehn, har man ogsaa ved at nedrive Panelet i et Værelse fundet Tegninger af Skibe, der menes at være forfærdigede af Tordenskiold, som skal have beboet dette Værelse.
Til større Vished om Adskilligt i denne Sag, og navnligen om Størrelsen af den Sum, som Lehn skal have tabt i Hamborg, og som angives meget forskielligt, (af Rothe til 25,000 Rdlr., foruden Guld og Sølv, han havde hos sig; i Tessin och Tessiniana til 350 Ducater) vilde man være kommen, dersom vi ikke blandt de meget nøiagtige Regnskaber

105
som deels Lehn selv, deels den omtalte Mag. Mylius førte over hans Udgifter, og som vi med enkelte Afbrydelser eie fra Mai 1718 til hans Død, netop savnede de specielle Regnskaber for Reisen, med Undtagelse af det Afsnit, der indbefatter de 3 Maaneder Jan. – Mart 1721, og gaaer fra Opholdet i Dresden til Ankomsten til Strasborg. Skiøndt saaledes Tabet af de specielle Regnskaber for Opholdet i Hamborg ikke giør det mueligt nøiagtigen at bestemme den tabte Sums Størrelse; saa kunde vi dog af hans Curator Abr. Klöckers Regnskab over de paa Reisen tilsendte og forbrugte Penge slutte, at der i intet Tilfælde kan være Tale om nogen Sum af den Størrelse, som Rothe angiver. Efter dette almindelige Regnskab have samtlige Udgifter paa hele Reisen ikkun beløbet sig til 12 – 13,000 Rdlr., hvilken Hovedsum for de 14 Maaneder, Reisen varede, sammenholdt med en Udgiftssum af 2200 Rdlr. for de ovennævnte 3 Maaneder, da vi besidde de specielle Regnskaber, ikke lader formode nogen saadan extraordinair Udgift paa den øvrige Deel af Reisen. Desuden, havde Lehn tabt en saa stor Sum, at han ikke kunde betale med de Penge, han for Øieblikket havde hos sig og kunde undvære, men var bleven nødt til at give en saa stor Forskrivning, havde vi upaatvivlelig fundet mange Spor til dens Afbetaling i de sildigere Regnskaber. Et andet Beviis for denne vor Paastand troe vi at kunne hente fra Lehns egen Personlighed; thi den strenge, Handelsmæssige Orden i Pengesager, hvori Lehn var opdraget, og som bragte ham til, fra den tidligste Ungdom at optegne og giøre sig Rede for enhver Udgift, synes ikke at kunne forenes med en til den Grad letsindig og uregelmæssig Anvendelse af store Pengesummer, som den almindelige Fortælling angiver.

Efterat Lehn, som vi have bemærket, den 24de Julius 1720 var afreist fra Kiøbenhavn, i Selskab med den omtalte

106
P. B. Mylius og ledsaget af en Tiener, og i Slutningen af August havde været i Hamborg, fortsatte han Reisen over Hannover til Dresden og Wien, hvorfra han tog over Presburg til Raab i Ungarn, og derfra tilbage til Wien. Fra denne Stad reiste han over Regensburg, Nürnberg, Augsburg, Stuttgart og Strassburg til Paris, og herfra vendte han over Holland tilbage til Kiøbenhavn, hvortil han igien ankom den 30te September 1721. Af de paa Reisen første Regnskaber, saavidt de endnu existere, see vi, at han stedse besaae ethvert Steds Mærkværdigheder, og gjorde anseelige Indkiøb af Bøger, Malerier, og forskjellige Konst- og Naturgienstande, hvorved han berigede de betydelige Samlinger af disse Gienstand, som vi siden skulle omtale.
Vi have seet, at Lehn ingen Tilbøielighed følte for Handelen; det synes heller ikke, at hans fortsatte Studier have været af den Art, at han har tænkt paa at bruge dem som Middel til nogen bestemt Næringsvei; og han søgte derfor, efter sin Tilbagekomst til Danmark, ved sine store Rigdomme at forskaffe sig en Stilling, der, ved Siden af en betydelig og interessant Virksomhed, gav ham den ønskeligste Leilighed til at dyrke de Videnskaber, som han tidlig havde elsket. – I Aaret 1725 lod Kong Frederik den 4de, efter en i Forveien trykt Fortegnelse og Indbydelse, ved offentlig Auction opbyde Herregaarden Høibygaard med tilhørende Bøndergods, tilligemed fem andre Herregaarden i Lolland. Det paa Høibygaard giorte Bud blev ikke antaget; men den 3die April f. A. kiøbte Lehn, der endnu ikke havde faaet udbetalt de Penge som i hans Mindreaarighed vare indsatte i den Kongelige Kasse, for 75,327 danske Kroner denne Eiendom af Kongen der, foruden Hovedgaarden med 166 Tdr. frit Hartkorn Ager og Eng og 3 Tdr. Skovskyld, indbefattede af ufrit Hartkorn 1019 Tdr. Ager og Eng og 5 Tdr. Skov- og Mølleskyld,

107
tilligemed 153 Huse, der betalte i aarlig afgift 296 Rdr. samt Kirketiender af Ringsebølle, Sædinge, Olstup og Torslunde Sogne, beregnet til 31 Tdr. Hartkorn. Bøndergodset var adspredt i følgende 18 Byer: 20 Gaarden laae i Errindlev, 13 i Sielstofte, 4 i Skovby, 4 i Taarpe, 4 i Taagerup, 2 i Hyldstofte, 3 i Biernesse, 9 i Assenbølle, 21 i Thorslunde, 11 i Horreby, 5 i Ringsebølle, 18 i Sædinge, 1 i lille Sædinge, 5 i Nebbelunde, og noget øde Jord i Nørre og Tofte, (hvilke Byer alle ligge paa den sydlige Kant af Lolland); fremdeles 20 Gaarde i Vixnæs og 12 i Soesmarke, beliggende paa den nordøstlige Kant af samme Ø. Skiødet er udstedt den 20de August 1726.
Det følgende Aar (Skiødet er udstedt den 11 Decbr. 1726) kiøbte Lehn Godserne Fuglsang og Prierskov af Kammerherre Christian Carl v. Gabel, Befalingsmand over Ribes Stift, til hvem Kongen kort iforveien havde solgt disse Eiendomme, der indbefattede 99 Tdr. frit og 812 Tdr. ufrit Hartkorn Ager og Eng, og 8 Tdr. Skov- og Mølleskyd, tilligemed 93 Huse, der betalte i aarlig Afgivt 215 Rbd., 65 Tdr. Hartkorn Kongetiender og 90 Tdr. Hartkorn Kirketiender. Bøndergodset laae i følgende 7 Byer: Thoreby, Sundby, Maibølle, Hielm, Flintinge, Birket og Nagelstie, Endelig skiøede han d. 11 Decbr. 1729 til disse Besiddelser Hovedgaarden Berritzgaard, som eiedes af Charlotte Sophie Harstall, Enke efter Over-Rigs-Secretair Joh. Christopher Körbitz, i hvis Families Eie denne Gaard i længere Tid havde været. Hovedgaarden Berritzgaard selv var ansat til 37 Tdr. Hartkorn, men

tilligemed den nedlagte Bramtoftegaard, Fauerstedgaarden, og det Bøndergods fra Tuderup, Killerup og Taars, der ifølge Resolution af 12 April 1697 var lagt ind under Hovedgaarden, til 66 Tdr. frit Hartkorn Ager og Eng og 2 Tdr. Hartkorn Skovskyld. Bøn-

108
dergodset, der bestod af 18 Gaarde i Taars, 4 i Killerup, 21 i Rørbek, 3 i Tuderup, 5 i Kallø, 1 i Maibølle, 1 i Hielm, 1 i Reesøe og 3 i Langet, var ansat til 314 Tdr. Hartkorn Ager og Eng, og 1 i Langet, var ansat til 314 Tdr. Hartkorn Ager og Eng, og 1 Td. Hartkorn Skovskyld. Desuden fulgte med Eiendommen Kongetiende for Taars, Maibølle, Virnæs og Kettinge Sogne, i alt 120 Tdr. Hartkorn; og Kirketiende af Taars og Virnæs, i alt 56 Tdr. Hartkorn; Kiøbesummen var 37000 Rdr. Courant, og Skiødet blev udstædt d. 25 Jun. 1736. Lehns samlede Eiendomme indbefattede saaledes 4 Herregaarde med 331 Hartkorn, 2145 Tdr. ufrit Hartkorn, adspredt i 34 Bønderbyer, foruden en Deel Tiender og betydelige Skovstrækninger. Skiøndt Lehn jævnligen drog om paa og vexelviis opslog sin Bopæl paa de forskiellige Gaarde, og ofte desuden havde sit Vinterophold i Kiøbenhavn, hvor han endnu eiede flere Gaarde, saa blev dog fra nu af Berritzgaard, e ½ Miil Nord for Saxkiøbing, hans egentlige Hiem og stadige Opholdssted.

Af Berritzgaards gamle Bygninger er kun den egentlige Hovedbygning tilbage, da en Bindingsværks Sidebygning til denne, tilligemed de gamle Ladebygninger, bleve nedrevne i Slutningen af forrige Aarhundrede. Den endnu existerende Hovedbygning, der udentvivl i det Væsentlige befinder sig i den Tilstand, hvori den er opført, bestaaer kun af en Fløi, der er 66½ Al. lang, 16½ Al. bred (udvendigt Maal), og 13 til 14 Al. høi fra Jorden til Tagskiæget; den har 2 Etager foruden Kielder, med et Taarn paa den sydlige Side, dr tiener til Opgang; Taarnet, der er 6 kantet, holder 6 – 7 Al. Giennemsnit, og er 20½ Al. høit fra Jorden til der, hvor den kobberdækkede Kuppel begynder, er forsynet med de i ældre Bygninger almindelige Snegletrappegange ag masive Egeblokke, hvor Trappegangens Midtville dannes af Trinnenes smalleste Ende. Af Kielderne, der strække sig under den største Deel af Bygningen, have udentvivl slet ingen været hvælvede, men

109
alle, hvad endnu er Tilfældet med de største Kieldere, have været forsynede med flere Rækker af Ege bukke for at støtte Huset; de Hvælvinger, der nu findes i nogle Kieldere, maaskee med Undtagelse af de, der nu findes i en smal Kielder, hvortil Nedgangen er fra Taarnet, bære Spor af at være tilbyggede for ikke ret længe siden; rimeligviis have ogsaa alle Kielderne i deres oprindelige Skikkelse kun faaet Lysning igennem enkelte Aabninger imellem Husets Grundsteen. (Murene ere ved Lysaabninger i Kielderen 1½ til 1 ¾ Al. tykke; i anden Etage derimod kun een Alen (nemlig Pillerne imellem Vinduerne) og ½ Al. under disse). Bygningen har, saavidt vides, ingensinde været ganske omgiven med Grave, skiøndt disse endnu mod Slutningen af det forrige Aarhundrede havde en betydelig større Udstrækning, end de for Øieblikket have. Pa en over Indgangen i Taarnet indmuret Sandsteen staaer: Jacob Hvittfeldt og Lisebet Frit anno 1586 tilligemed deres Vaaben.
Paa Gaarden giemmes endnu henved 150 gamle Pergament- og Papiirs-Documenter vedkommende Godsets Historie, hvoraf det ældste er fra 1502, tilligemed 5 gamle Afladsbreve, givne til Bedste fir Thornæs (nu Taars) Kirke af Stiftets Biskop, eller af samtlige danske og andre Biskopper, (Aarene

1362, 1417, 1434, 1477 og 1502; samt et Brev, udstedt 1380 af Sognepræsten Peder Andersen til Retenshøi (Restelsø) i Siælland, hvorved han bevidner, at en vis Anders Ingvarsen paa sit Yderste har skienket alt sit Jordegods i Lolland til Thornæs Kirke *).

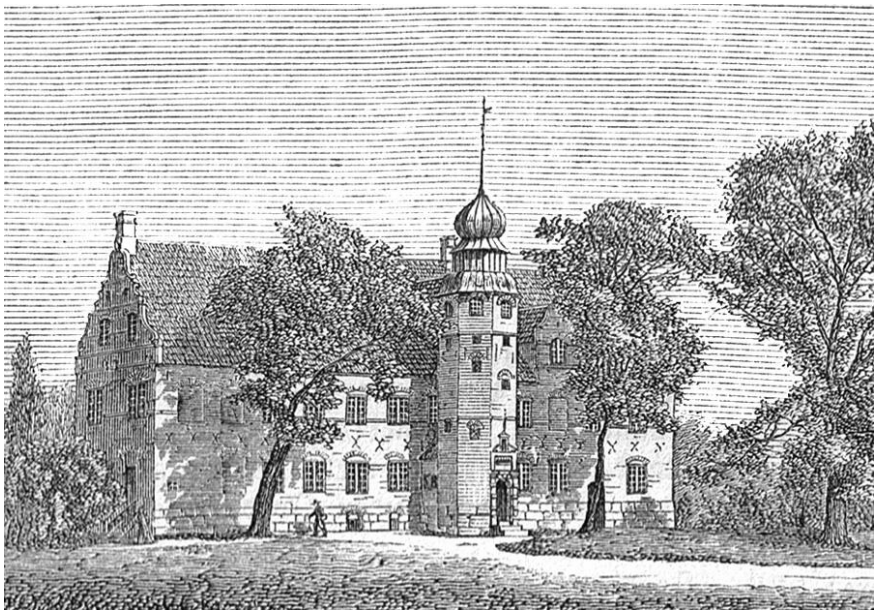
Berritzgaard omkring 1870

Som Eier af saa betydelige Jordegodser blev Abr. Lehn d. 27 Julii 1731 nobiliteret **) tilligemed hans

*) Nogle af disse Afladsbreve nævnes, men tildeels med urigtige Aarstal i P. Rhodes Samlinger til de danskes Øers, Laaland og Falsters Historie I. p. 563 – 4.

**) I "Lexicon over adelige Familier, udg. af det Kongl. danske general. og heraldiske Selskab 1 Bd." beskrives det Lehnske Vaaben saaledes:

110

yngre Broder Johan Lehn, der havde kiøbt Hvidkilde og Lindskov i Fyen, og som siden (1749), ved Giftermaal med Ædle Margaretha Løvenholms, født 30 April 1708, og Enke efter Jørgen Ernst v. Hoben, tillige blev Eier af Nielstrup i Fyen *).

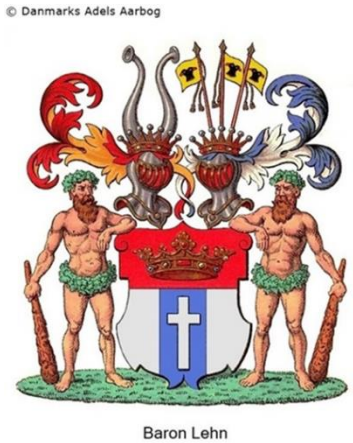

Baron Lehn

"Skioldet ulige tredeelt, øverste og mindste Feldt rødt, deri en Guldkrone, nederste og største Feld Sølv, deri en blaa Pæl, belagt med et slet forlænget Sølvkors. Paa Hielmen to hvide Vesselhorn." Johan Lehns uddøde med Stamfaderen. Abraham Lehns Søn, P. A. Lehn, fik, da han den 29de Novbr. 1780 ophøiedes i den danske Friherrestand, til det Fædrene-Vaaben endnu en Hielm, hvorpaa tre Guld-Standarter, hver med en sort flakt Ørnehal, samt to Vildmænd med Køller til Skioldholdere (l. c p. 321).

*) Ifølge et giensidigt Testamente, oprettet d. 12 April 1725, imellem Jørgen Ernst v. Hoben til Nielstrup og Edele Margrethe v. Løvenhielm skulde, da de ingen Børn havde, den længstlevende besidde alle deres fælleds Eiendomme indtil sin Død, efter hvilken de skulde deles mellem begge Arvinger. Giftede den Efterlevende sig derimod igien, da kom denne i Fuldkommen Besiddelse af Alt, imod at udbetale 300 Rbd. Cour. til den først Afdødes Arvinger. Da v. Hoben døde 1747, blev hans Kone saaledes Eierinde af Nielstrup, imod at udbetale den ovenfor nævnte Sum til Lieutenant Pjilip Conrad v. Hoben. Ifølge er ligeledes giensidigt Testamente af 16 August 1749 (oprettet før Ægteskabet) mellem Johan Lehn til Hvidkilde og Lindskov og Edele Margrethe v. Løvenhielm til Nielstrup, bestemtes, at alle de faste Eiendomme skulde i ethvert Tilfælde forblive samlede i den Lehnske Familie; døde hun først uden Børn, forpligtede Lehn sig ikkun til at udbetale den Sum 12000 Rdr. Cour. til hendes Arvinger som Æqvivalent for det, som hun havde medbragt til det fælles Bo; døde han derimod først, og der ingen Børn vare (hvilket blev Tilfældet) skulde hun foruden de 12000 Rdr., endnu arlig have 2000 Rdr. (eller, hvis hun igien giftede sig, 1000 Rdr.), fri Bolig paa Nielstrup tilligemed flere Emolumenter, som Brænde, Vildt, m. m., hvilke dog siden forandredes til et Tillæg af 200 Rdr., da hun flyttede til Odense, hvor hun døde d. 19 Juli 1767. _ Johan Lehn havde i Aarene 1725 – 27 kiøbt Hvidkilde og Lindskov, og ved Testamente af 25 Juli 1758 indsatte han sin Brodersøn, Poul Abraham Lehn til sin Universalarving.

Nielstrup 1866

111

Efterat Lehn saaledes var kommen i Besiddelse af de ovenfor nævnte Eiendomme, bleve disse, der alle bestyredes af ham selv, den vigtigste Gienstand for hans Virksomhed, og hvor umiddelbar og betydelig Deel han tog heri, vise hans talrige efterladte Breve, Dagbøger, Regnskaber i flere Retssager m.m., alle skrevne med hans egen Haand. Flere Hundrede af hine Lehns Breve ere endnu i Behold. Men de ere næste alle, for det meste under hans Vinter-Ophold i Kiøbenhavn, skrevne til hans forskiellige Forvaltere, og de angaae derfor næsten udelukkende blot Enkeltheder ved hans Gaardes og Godsers Bestyrelse; hvorfor disse Breve, medens de vel fra denne Side lære os at kiende og agte

hans Virksomhed, i andre Henseender give os saa faa Bidrag til hans Charakteristik. Et Par Brudstykker af disse kunne dog maaske passende meddeles her, for med hans egne Ord at give Prøve paa den Interesse og Nøiagtighed, hvormed han omfattede enhver af Agerdyrkningens og Godsbestyrelsens Grene, og vi vælge dertil nogle Steder, der maaske tillige kunne have nogen historisk-agronomisk Interesse *). I et Brev af 7de Junius 1755 skriver han fra Kiøbenhavn til sin Forvalter:
"At Kløver-Frøet er saaet paa urigtig Maade, kan jeg see af Forholdet i Journalen. Have de nu faaet Frøet som Byg, og brav harvet det dybt ned, saa haaber jeg, at man faaer aldrig mere deraf

---

*) I en Recension i Maanedskr. for Litt. XIX. S. 236 ansættes Rødkløvernes tidligste Dyrkelse her i Landet til 1760. ("Allerede 1760 dyrkedes Rødkløveren i Fyen. ") At Lehn har dyrket den endnu tidligere i Lolland, fremlyser af hans ovenfor anførte Breve; og at han har dyrket Kløver (men uvist om den hvide eller røde) meer end 10 Aar for den Tid, kan sees af følgende Yttringer i et af hans Breve, dat. 3 Mai 1749: "Kalvehaugen ved Berritzgaard skal i Aar besaaes med Byg; blandt dette kan saaes Kløvefrø, naar der fra de ordinerede Steder noget bliver tilovers."

at see; og have de saaet det ovenpaa Harvningen (som det burde skeet, dog først efterat Bygget var saaet, og saa harvet et Par Gange over), saa venter jeg, at Solen brænder det op, saa jeg dog ingen Nytte faaer deraf; thi derfor skal det saaes ovenpaa Byg eller Havre, for at skaffe det Skygge. Det har ikke feilet, at jeg har sagt Hesedet, og han veed desuden, hvorledes det nu allerede tvende Gange er bleven saaet ved Berritzgaard; men formedelst den indtrufne Sygdom er han undskyldt."
Og i et andet Brev af 17de April 1756 skriver han om den samme Gienstand.
"Kan Kløver-Frø saaes, saa skal det alene være af det røde Slags; det hvide kan ikke betale sig, naar det skal slaaes, om det skal i de Aaringer, da Marken, det kommer udi, er i Vang. Det koster bist pz. Pd., og efter Eens Sigende skulde der saaes 8 Pd. paa hver Skieppe Udsæd, og saaledes 64 Pd. paa en Tønde, som vil giøre 6 Rdlr. 4 Mk., hvilket blev for dyrt. Saameget har jeg dog lært at det, som blev saaet ved Berritzgaard, og det, som forhen er saaet ved Høybygaard, hvilket var tyndt saaet, at del skal saaes Tykt, om det skal blive høit; og i Høiden bestaaer Avantagen; thi om der end spreder sig ud til Siderne, naar det er tyndt saaet, som andre Træer, der staar langt fra hinanden, saa kan det dog ikke blive saa tienligt til at slaaes, som det tætte, og, jo længere der mellem hver Busk, jo før og mere tager det ordinaire Græs Overhaand, og fordriver Kløver-Græsset; thi jeg har remarqueret, at Kløveren ikke spreder sig anderledes, end som roden paa en Persillierod voxer op igien, naar den afskæres, og, naar Roden, der i Førstningen er saa tyk, som en liden Finger, tager af og bliver til mange smaae Rødder, som andet Græs, saa bliver Kløveren kort og ringe, indtil den endelig gaaer reent bort. Nu vil jeg vel troe, at de, som have givet mig den første Beregning, have regnet for meget; imidlertid er min egen Forfarenhed vis, at det nemlig skal være tykt saaet. Men den rette Proportion veed jeg ikke. Derfor kan jeg ikke determinere nogen vis Vægt i Henseende til hvad Byg der skal saaes imellem. Der kan derfor kiøbes for 10 Rdlr., hvilket da faaer række saa langt, som det kan, og saaes paa 2 eller 3 Slagt Maader, samt tilveies og opskrives, paa det man kan komme efter den rette Proportion. At Kløveren

113
ellers først saaes et Par Dage efter Byggen ovenpaa denne, og ikkun med en Træharve eengang ages over, det veed I vel, og, dersom end Harvningen ikke kom dertil, mener jeg dog, det kunde være lige meget.

Eders velville A. Lehn.

Endnu kan vel følgende Uddrag af et Brev fra Kiøbenhavn (af 22 Nov. 1755 til Monsr. Søfren Holst, Høybygaard *) tiene til Prøve, saavel paa den Maade, hvorpaa han overhovedet corresponderede med sine Godsforvaltere; som paa den Forstandige og Nøiagtighed, hvormed han varetog enhver Sag, hvori han antog, at en Forpligtelse paahvilede ham eller en Rettighed tilkom ham, som Godseier og Statsborger; ligesom ogsaa paa den temmelig charakteristiske Skrivemaade, der findes selv i disse hans simple Forretningsbreve, og ikke er uden Præg af den studerede Mands Dannelse. Talen er i dette Brev om en umyndig Bondesøn fra Lehns Gods, hvis Værgemaal Byfogeden i Rødby af en eller anden Grund vilde fravende ham:
"Hvad Stervboen i Rødby angaaer, da er der intet ved at giøre, før Skiftet er sluttet; om det da fortiener at indstævnes, vil man først af dets Slutning see. Imidlertid faaer man lade sig nøie med reservationer; og endskiøndt det maatte behage Byfogden at afvise Eder ved Skiftesamlingen, og sætte en anden Værge for Barnet, skal i deraf ikke lade Eder skrække; mens ligesom I derpaa reserverer al lovlig Tiltale til Byfogden, saa skal i ogsaa paastaae i Protocollen: alt Gods, Løsøre og Boets Indehave og Formue sat paa Auction. Det er venteligt, at Byfogden ikke admitterer Eder til Protocols, naar han sætte en anden Værge, og det er ikke venteligt, at I af de Tilstedeværende faaer nogen til at vidne om, hvad der passere. Mens seer Eder for, at Byfogden ikke spiller Eder den Finte, og faaer Skiftet holdet og til Ende, inden I kommer, eller lukker Døren til for Eder, saa længe. I sidste Tilfælde kan I vel giøre nogen Alarm ved Buldren, Slaaen og Ringe paa Døren eller Porten, ja paa alle Indgange; dog at I see Eder for, at de ikke skal kunne giøre en Voldssag deraf, og i begge Tilfælde kan da

114
de, I bringer med Eder, vare Vidne om det passerede. Imod den Snak: at Drengen endnu ikke er Vorned, repliceres simplement: At der nu ingen Vorneder mere er til, i hvor gamle de vare; mens derfor var Hosbonden ikke befriet for at drage Omsorg for alle dennem, som vare paa hans Gods, allermeest da smaa og umyndige. Derfor, endskiøndt denne Dreng endnu ikke havde opfyldt sit 9de Aars Alder, saa var det dog Lehns Pligt at sørge for hans Bedste; og skulde der komme siden nogen uformodentlig Hændelse, at Drengen med Rette kunde komme fra Godset, var Lehn alle Rider visere Mand at giøre hannem Rigtighed for hvad han havde arvet, end enten Hr. Byfoged Selv, eller hvem han maatte ville sætte til Værge. Lehn var derfor resolveret at antage sig Drengens Ret, til han ved Høieste Ret blev fradømt at befatte sig dermed; thi da kunde han først være uden Ansvar for den Umyndige, naar han kom til Lavalder; mens ingenlunde var han det, om han lod sig nøie med Hr. Byfoged Siersteds lovstridige Omgang. Naar nu alle Indvendinger ikke kan gielde, saa faaer I vel at vige af, efterat forestaaende er protocolleret, hvis I ellers kan faae det, saavel hvad reservationerne angaaer, som Paastanden om Actionen, og Svaret paa Vornerettigheden; dog skal I først forlange Skiftebrevet beskrevet, for at indstævne det til Underkiendelse. - - Det er mig ellers fornødent at vide, saavel hvorledes Drengen er beslægtet til den Afdøde, som hvor mange Medarvinger de ere og

hvormed deres Slægtskab bevises. Sender mig derfor en accurat generalogisk Tabelle derover, som begynder ved den Afdødes Forældre, eller høiere op om fornøden giøres, og forklarer mig derhos: hvem Drenges Forældre haver været, hvor de have boet og død, hvad de have næret sig af, item hos hvem Drengen er, og hvor nær de ere hannem beslægtede, eller af hvad Aarsag de have taget sig af ham." *)
Upaatvivlelig indeholde den store Mængde af Lehns endnu bevarede Breve mange for vort Landvæsens og Landboforfatningens Historie ikke uvigtige eller uinteressesante Træk og Bidrag.

*) Af er senere Brev fra Abr. Lehn (13 dec. 1755) sees det, at han af det ham tilsendte Slægtregister har erfaret, "at Drengen der skal arve Sal. Rasmus Pedersen i Rødby, er en Søn af den afsatte Gaardmand Lars Nielsen i Sæddinge; at Faderen lever endnu, og saaledes maatte være sin Søns fødte Værge." m.m.

115
En nøiere Skildring af hans Virksomhed som Godseier vilde imidlertid blive til en paa dette Sted for vidtløftig Skildring af Enkeltheder, som i en biographisk Skizze ei vilde faae almindelig Interesse. – Naar vi nemlig, uagtet vi næsten daglig kunne følge Lehn i hans Beskiæftigelse som Landmand og Jorddrot, overalt ikkun gienfinde den høist forstandige, virksomme og veltænkende Mand, men ikke finde Spor af saadanne omfattende Grundforbedringer ved Jordgodserne, som de, der udmærket Sønnen, Poul Abraham´s Virketid: da kan dette ikke forundre os. Faderens Virksomhed indtraf nemlig paa en Tid (1725 – 57), da man i det mindste ikke her i Landet, fandt udbredt Kundskab om og Sands for de store Forbedringer i Landvæsenet, hvis Periode her først indtraf i det forrige Aarhundredes sidste Halvdeel, og derved gav dette Tidsrum en saa stor Betydning for Danmark. At det imidlertid for en stor Deel var Faderens forstandige Kiøb, saavelsom hans Kloge og oeconomiske Bestyrelse, - en Virksomhed, der her blev af saa meget større Betydning, som Godsernes Tilstand paa den Tid, da Lehn kiøbte dem, upaatvivlelig var meget slet – der giorde det mueligt for Sønnen at foretage saa store og kostbare Forbedringer: er udenfor al Tvivl; ligesom det ogsaa er meget sandsynligt, at Faderem desuden paa en mere directe Maade har forberedet flere af dennes Foretagender. Ligesom vi overalt finde, at en klog og utrættelig Virksomhed har udmærket Lehns Liv, saaledes synes ogsaa Retsindighed, Gavmildhed og en streng Alvor at have været Hovedtræk i hans Characteer, ligesom han tillige i høi Grad besad de Tiders religiøse Sindelag. Hvad navnligen hans, saavelsom hans Kones, Godgiørenhed angaaer, da finde vi ogsaa hos den omtrent samtidige Beskriver af Lolland, Præsten Rhode i Uttersløb *), der blandt

*) Samlinger til de danske Øers, Laalands og Falsters Historie. Af P. Rhode. 1 Bind. Kbh. 1776. S 572.

116
Lollands Godseiere fortrinligen ophøier denne Fader og Søn, et vidnesbyrd herom: "Mod Fattige – ere Rhodes Ord – vare de de ømmeste Givere; og det siges til hans evige Berømmelse, at saa gierne han hørte de Fattiges Klager, saa vis var man paa hans Løfter; de vare som en tinglæst Obligation."

Abraham Lehn 10 maj. 1701 – 31 juli 1757 (56år)

At Lehn, havde givet den tilfældige, skiøndt fierne, Anledning til Tordenskiolds Død, siges ikke at have været uden Indskydelse paa hans fremtidige Liv; og en Tilbøielighed til Melancholie, hvorom ogsaa et Portrait, der blev malet paa Reisen kort efter hiin ulykkelige Begivenhed synes at vidne*), skal være om ikke foranlediget, saa dog næret og forøget ved denne. Endnu findes der paa Berritzgaard et, for resten hverken mørkt eller uhyggeligt, Værelse i Taarnet, hvorpaa Abr. Lehn, efter et Sagn i Familien, skal have indesluttet sig med sin Melancholie. Skiøndt dette almindelige Sagn om "den melancholske Lehn" endnu ikke er gaaet igiennem saa mange Generationer, at man tør antage, at intet er gaaet igiennem saa mange Generationer, at man tør antage, at intet uden en blot Feiltagelse kunde ligge til Grund herfor: saa kunne vi dog ikke uden megen Vanskelighed forene et saadant Sagn, i det mindste i den Skikkelse, hvori det er os overleveret, med vor øvrige, paa langt sikrere Grunde støttede, Kundskab om hans Person. I al Fald synes de hyppige Reiser, han foretog til sine forskiellige Gaarde, hans jævnlige Vinterophold i Kiøbenhavn, hans talrige Breve, der ikke indeholde det mindste Spor af nogen saadan Sindsstemning **), og fremfor alt hans uafbrudt virksomme Liv (hvilket ikke pleier at ledsages af nogen saadan

*) Et andet Portrait fra den sildigere Alder bærer derimod aldeles intet Spor deraf.

**) Endnu fra den 11te, 14de, 15de og 16de Julius 1757, altsaa indtil 14 Dage før hans Død, eie vi hans med egen Haand skrevne Breve, der i ingen Henseende ere forskjellige fra de tidligere.

Siælstilstand, men at være det bedste Vidnesbyrd derimod), tilstrækkelig at kunne godtgiøre, at her ingenlunde kan være Tale om noget uafbrudt Ophold eller stadig Indeslutten, for at hengive sig i mørke Tankers Vold; men at man i ethvert Tilfælde kun kan antage, at han maaskee til enkelte Tider trak sig tilbage til et saadant afliggende Taarnværelse, naar mueligviis et Anstød af en periodisk Melancholie indfandt sig hos ham. Men vi ere unegteligen, efter de mange aldeles sikkre Beviser, vi have ihænde til at dømme om hans Virken og Charakteer, langt tilbøieligere til at antage, at ikke nogen Sindsbeskaffenhed af den ovennævnte Natur, hvortil hans hele øvrige Liv staaer i den fuldkomneste Modsætning, og hvormed Taarnkammerets hele Charakteer heller ikke synes at have harmoneret, men meget mere den Omstændighed, at dette Værelse med den videste og smukkeste Udsigt forende den bedste Oversigt over Gaard og Mark og den største Ro til Arbeide, har bragt ham til undertiden at vælge det til sit Opholdssted. Ligeledes finde vi det heller ikke urimeligt, at en meer end almindelig Alvor i hans Characteer (hvilken den omtalte ulykkelige Begivenhed vel maa have giort sit Indtryk paa, men som den udentvivl ikke har kunnet forstyrre) i Forbindelse med hans, især i den Stilling, sieldne Arbeidsomhed, og den maaskee noget særegne Maade, hvorpaa han paa sit

Taarnkammer søgte at tilfredsstille den, kan have foranlediget et, baade med Hensyn til sin Oprindelse og Beskaffenhed, dog altid ubestemt Sagn af den omtalte Natur.
Den 25 Junii 1727 havde Abr. Lehn ægtet Sophie Amalie Edinger (født 21 Matz 1700), en Datter af Kiøbmand Wilhelm Johansen Edinger og Else Margrethe Wigand *), af hvilket Ægteskab kun een Søn og

*) Familien Wigand skal, ligesom Lehnerne og Edingerne være kommen

een Datter overlevede Lehn; efterat han ved Døden havde mistet sin ældste Søn, Johan Wilhelm (f. 16 Septbr. 1728 og død 7Febr. 1729) og tvende Døttre, Ingeborg Dorothea (f. 30 Jan. 1734, død 7 Jan. 1751) og Sophie Amalie (f. 4 Junius 1737 og d. 20 Febr. 1754).
Hvor stor endog Lehns Interesse for sin Virksomhed som Jorddrot og Landmand har været, saa glemte han dog derover aldrig de Videnskaber, som tidligen vare blevne ham kiære. Vi overbevises herom, ikke blot ved hans bestandig forøgede videnskabelige Samlinger, der steeg til en for en Privatmand betydelig Størrelse; men flere af hans endnu bevarede egenhændige Optegnelser vidne ogsaa om, at han med Omhyggelighed benyttede, hvad han med store Bekostninger havde samlet. Tidlig fandt Lehn sin Glæde i at begynde saadanne Samlinger.
Allerede i hans 16 – 17de Aar finde vi de de meget nøiagtige Regnskaber, som daglig førtes, ikke ubetydelige Udgifter for Bøger, Mynter, Glas og Spiritus til Bevaring af Dyr, og flere Naturgienstande. Paa hans Udenlandsreise, hvor vi, som

fra Tydskland. En vis Wigand Michelbecker, Søn af en Raadmand i Marburg, og født 17 Jan. 1636, skal først som Fasbindersvend være kommen i Lære hos Johan Lehn, og siden hos Edinger, indtil han 1662 nedsatte sig selv som Viinhandler i Kiøbenhavn, hvor han skal have opbygget Wigandsgaden eller en stor Deel af samme. Han giftede sig 1662 med Anna Ludewig, Datter af den Kongl. Geheime-Kammersecretair Ludewig, og havde med hende 17 Børn, hvoraf de 8 døde meget tidligst. Af de øvrige kaldte nogle sig Mickelbecker, andre Wigand; blandt disse var Else Margrete Wigand, der 1686 ægtede Kiøbmand W. J. Edinger, og fødte ham 21 Børn, hvoraf 13 døde spæde. Naar den samme haandskrevne Efterretning, meddeelt 1788 af den bekiendte Klokker Giessing i Roskilde, tilføier, at Johan Lehn (den ældre) ægtede (altsaa 2den Gang) Anne Ludevig´s Søster, Dorothea og havde med hende en eneste Søn, Abraham Lehn den ældre, da er diet mindste dette, som adskilligt andet i de samme Efterretninger, urigtigt, hvilket ogsaa giør de øvrige Meddelelser fra samme Haand tvivlsomme.

bemærket, i de derhen hørende Regnskaber idelig finde omtalt lignende Indkiøb og en hyppig Hiemsenden af saadanne Sager, føiede han en betydelig Tilvæxt til disse omfattende Samlinger, som han, især hvad Bibliotheket angik, bestandig vedblev at forøge og fuldstænddiggøre til sin Død *).
Blandt disse Samlinger er Bogsamlinger den betydeligste; den findes endnu i aldeles ubeskadiget Tilstand, og bestaaer af 4 – 5000 Bind af trykte Bøger, især af theologisk og historisk Indhold, foruden henved 60 Manuscripter *). Af

*) Abr. Lehns Udgifter fra 10 Mai 1718 omtrent til Reisens Begyndelse i Julius 1720 have udgjort den meget betydelige Sum af 15,867 Rdl.; af disse er sædvanlig mellem 100 og 200 Rdl., undertiden endog over 200 Rdl. maanedlig anvendt til Indkiøb af Bøger, Mynter o. s. v.: og den øvrige Deel er for største Delen udgivet til hans endnu talrige Informationer, og til hans og hans Lærers Ophold ført hos hans Morbroder Justitsraad Kreyer, og siden hos hans Curator A. Klöcker. Af de 2284 Rdl., der ifølge de omtalte Regnskaber ere udgivne paa Reisen i de 3 Maaneder Januar – Marts 1721, er ogsaa Alt, hvad der ikke er medgaaet til de nødvendige Reise-Omkostninger, anvendt til at besee de forskiellige Steders Mærkværdigheder og til slige Indkiøb. (Saaledes er under et 10 – 12 Dages Ophold i Nürnberg indkiøbt især Bøger for omtrent 230 Rdl.) Hans sildigere Regnskaber vidne om den samme Bestræbelse efter at forøge især Bibliotheket, og endnu i et Brev af 15 Juli 1757, altsaa skrevet faa Dage før hans sidste Sygdom, giver han Ordre til at indkiøbe nogle Bøger pa en Auction.
**) Som de vigtigste af disse kunne nævnes; tre Pergaments-Codices af Ciceronis Epp. Herennium; Sallustius og Valerius Maximus; et Haandskrift af Vulgata, i Folio, og to Octav; hvoraf det ene ikke alene udmærker sig ved Skriftens Ziirlighed, men ogsaa ved de med smukke Tegninger forsynede Initialer, som i Bibler af saa liden Format ikke ere almindelige; et fuldstændigt Pergaments-Haandskrift af Nicol. de Lyra´s Forklaring over Bibelen, 9 Bind i Folio, hvert paa 6 – 700 Pag. med enkelte Miniatur-Malerier til Oplysning af bibelske Gienstande; et latinsk Breviarium paa Pergament, omtr. 300 Pag. i Quart, med 18 Miniaturer, og med Rand-Prydelser af Løvværk, Fugle, Blomster, m.m.; et latinsk Breviarium i Octav,

120

de øvrige Samlinger ere de naturhistoriske udentvivl de, det have liidt meest og hvoraf ikkun saadanne Levninger ere tilbage, som Tidens Ødelæggelse enten slet ikke eller kun vanskeligen har kunnet faae Bugt med. En Deel Forsteninger, nogle Conchylier, adskillige udstoppede Dyr og tørrede Fiske med flere saadanne Ting, er det Eneste, som er levnet af denne Samling, der engang maa have været langt større. Af Myntsamlingen, hvortil vi især i den tidligere Alder i Regnskaberne finde henlagt de betydeligste Summer, er formodentlig alt Guld og Sølv i Tidens Løb forvandlet til Penge, og der findes heraf endnu kun en Deel Bronze-Medailler. Meget betydeligere er derimod endnu Samlingen af berømte Mestere, skiøndt naturligviis ogsaa meget heraf er gaaet tabt. Iblandt de endnu tilbageblevne findes originale Oliemalerier af Carl v. Mandern, van der Meülen, Momper, Böhme, Tham, Carlo Lotti, Albani, v. Schalken, Robertus Savary, Ottomar v. Elliger, van der Asty, Gclton, van Goyen, Berghem og flere ubekiendte, især hollandske og nederlandske Mestere; og denne

252 Pag. med 17 Miniaturer; Gregorii Papæ Liber pastoralis, 250 Pag. 8vo paa Pergament; Platos Phæbon, oversat paa Fransk af Abbeden Jean de Luxembourg, for Monseigneur le Duc d´Orlean, K. Franz den Førstes tredje Søn, Charles, d. 1545, paa Pergament omtrent 100 Pag. Quarto; Macer de virtutihus herbarum, Pergamentscoder, 64 Pag. Folio, har til Slutning Aarstallet 1168; Franc. Petrarchæ viror. illustrium breve compendium, med en Fortsættelse indtil 1385, og Joh. Boccacius de mulieribus claris; et smukt Pergaments-Haandskrift, 175 Pag. 4to; en ”gammel Fabelbog paa Tydsk, omtrent 400 Sider i Folio.” (Den indeholder en tydsk Overf. fra det 15de Aarh. af de saakaldte Pilpai´s

eller Bibpai´s Fabler, og maaskee andre. I Texten ere hist og her Træsnit fra en noget sildigere Tid indklistrede.) To Haandskrifter af Ab. Traziger´s hamborgske Krøniked, det ene indtil Enden af A. 1557, det andet fortsat til 1693; et Handskrift af Jacob Könighofers Krønike, fortsat fra Slutningen af det 15de Arh. indtil Midten af det 16de m. fl. a.

121

Samling, i Forbindelse med de omtalte Kobberstykker og Raderinger, blandt hvilke vi blot ville nævne en betydelig Mængde Rembrandter, hører efter Kyndiges Dom til de værdifuldere private Samlinger af ældre Malerier her i Landet, og vidner ved sin Rigdom og sit Udvalg om Samlerens Smag og Interesse for Konstens Værker *). For disse Samlinger nærede han ogsaa en særegen Forkiærlighed, og han havde derfor bestemt, at de udeelte skulde gaae i Arv til hans Søn og forblive paa Berritzgaard, hvor de tildeels endnu, forsaavidt Tiden har skaanet dem, findes og bevares.

Den 31te Julius 1757 døde Abraham Lehn paa Berritzgaard af en smitsom Sygdom, som herskede der paa Gaarden, og han begravedes i Maibølle Kirke; hans Enke flyttede til Kiøbenhavn, og døde der d. 28 Jan. 1768. Ved hans Død arvede Datteren, Cathrine Margarete, det var født d. 18 Jan. 1731, og d. 9 Novbr. 1759 giftede sig med Kammerjunker, siden Geheimeraad og Stiftamtmand Georg Chr. v. Wallmoden (fød 6 Junius 1730 og død 23 Octbr. 1793), Godserne Fuglsang og Prierskov, der i Stiftet vurderedes til 60,000 Rbd. Cour., og paa hvilke der hvilede en Gield af omtrent 30,000 Rbd. Cour. – Sønnen, Poul Abraham Lehn, der var født d. 9 Oct. 1732, fik Godserne Høibygaard og Berritagaard, og overtog paa disse Eiendomme, der vurderedes til 140,000 Rbd. Cour., en Giæld af 80,000 Rbd.; ved Farbroderens Johan Lehns Død i Aaret 1760, blev han tillige Eier af Hvidkilde, Lindskov og Nielstrup i Fyen. Da Ourebygaards Gods i Aaret 1775 stilledes til Auction af Gen. – Lieutenant Grev Holck´s Arvinger, kiøbte Lehn dette, der ikke blot laae op til, men for en Deel var spredt mellem Berritzgaard Gods, for 39,000 Rbd. Denne Eiendom indbefattede, foruden Ho-

*) Nogle af disse Malerier, hvoraf over 50 nyligen ere blevne restaurerede i Kiøbenhavn, have været ophængte i Konstforeningens Locale, og nævnes i Konstbaldet No. 12 for 1836.

122

vedgaarden Ouregaard, der var ansat til 37 Tdr. Hartkorn Ager og Eng og 8 Tdr. Hartkorn Skov- og Mølleskyld, 12 Gaarden og 26 Huse i Oureby, 17 Gaarde og 14 Huse i Kallø og 3 øde Gaarde i Rørbek, idet Hele ansat til 219 Tdr. ufrit Hartkorn Ager og Eng, og 5 Tdr. Hartkorn Skov- og Mølleskyld; ligeledes kiøbte Lehn 1784 Lungholm Gods, der laae midt i Høibygaards Gods, af Grev Reventlov til Christianssæde. Han giftede sig den 22 Mai 1761 med Erica Christina Cicignon (d. 18 Sept. 1792), blev siden Confentsraad, Kammerherre, og d. 29 Novbr. 1780 Baron. Sønnen levede som Faderen, ganske for sine vidtløftige Godsers Bestyrelse, og ved en, allerede i Aaret 1771 i Laaland, og 1773 i Ften begyndt, hensigtsmæssig Udskiftning og Udflytning af Bønderbyerne, i Forbindelse med Indførelsen af et i flere Henseender forbedret Agerbrug, ved Opførelsen af et i flere Henseender forbedret Agerbrug, ved Opførelsen af de fortrinligste Bygninger overalt paa sine Eiendomme, ved Anlæggelse af de første gode Veie i Lolland, og ved forskiellige andre Foranstaltninger til Agerdyrkningens og Industriens Opkomst paa sine Godser (saasom ved Anlæggelsen af et, endnu bestaaende, Teglbrænderi, af et meget betydeligt Spinderi, og en Fabrik for Uldne og linnede Tøier,

begge dengang de eneste i sit Slags i Lolland, osv..), viste han sig ikke blot som en af sin Tids indsigtsfuldeste Godseiere; men tillige som en Mand, der, ligesom han selv var forud for sin Tid, ogsaa udstrakte sin Virken langt ud over dennes Grændser, til Velsignelse og Eksempel for de kommende Slægter. Han døde d. 21 Octbr. 1804, og hans store Eiendomme – hvoraf han oprettede 2 Baronier, Lehn i Fyen (d. 7 Febr. 1781) og Guldborgland (d. 17 Septr. 1784) i Lolland, og et Stamhuus der siden efter (d. 13 Marts 1719) ligeledes oprettedes til et Baroni, under Navn af Sønderkarle – fik hans tre Døttre i Arv, i hvis Efterkommeres Besiddelse de endnu finde.

Peter Wessel Tordenskiold

Jul. Schade, Cand. Theol. Efterretninger Om Abraham Lehn den Yngre, og hans Slægt – Hist. Tidsskrift 1841

Vilhelm Rosenstrand – Tordenskjolds kammertjener Kold ved sin herre lig – 1894.

Smaastykker.
Blev Tordenskjold myrdet?
En prøve paa C. P. Rothes Kildebenyttelse
af H. D. Schepelern.